

U S T A W A

z dnia 29 maja 2026 r.

o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 po pkt 20 dodaje się pkt 20a w brzmieniu:
„20a) społeczności szkolnej – należy przez to rozumieć łącznie nauczycieli, rodziców, uczniów, dyrektora niebędącego nauczycielem, o którym mowa w art. 62 ust. 2, oraz osoby, o których mowa w art. 15 ust. 2, 5–6a i 10;”;
- 2) po rozdziale 2 dodaje się rozdział 2a w brzmieniu:
„Rozdział 2a

Prawa, wolności i obowiązki uczniowskie oraz organy ochrony praw i wolności
uczniowskich

Art. 42a. 1. Uczeń ma prawo w szczególności do:

- 1) poszanowania jego godności oraz praw i wolności z niej wynikających;
- 2) równego traktowania z innymi uczniami;
- 3) nauczania i wychowania opartych na metodach uznanych przez współczesne nauki pedagogiczne;
- 4) poszanowania jego prywatności, w tym do:
 - a) ochrony wizerunku,
 - b) zachowania w poufności dotyczących go informacji, o których mowa w art. 30a ust. 2;
- 5) posiadania na terenie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, przedmiotów

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, ustawę z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka, ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej i ustawę z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2025 r. poz. 1160 i 1837 oraz z 2026 r. poz. 187, 203, 451 i 504.

osobistych przy sobie lub przechowywania tych przedmiotów w miejscu do tego przeznaczonym, w sposób określony w statucie tej szkoły lub placówki, z tym że uczniowi mogą być odebrane przedmioty osobiste, których posiadanie:

- a) zagraża bezpieczeństwu ucznia lub innych osób lub narusza zasady bezpieczeństwa obowiązujące w tej szkole lub placówce,
- b) może doprowadzić do niewłaściwego zachowania ucznia, którym narusza przepisy:
 - ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151),
 - ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1162 oraz z 2025 r. poz. 427 i 799),
 - ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939);
- 6) kształtowania własnego stroju i wyglądu, z uwzględnieniem art. 42b pkt 4 i 5;
- 7) rozwoju własnych zainteresowań i uzdolnień, w tym do brania udziału w konkursach, olimpiadach i turniejach oraz innych formach współzawodnictwa i prezentacji własnych osiągnięć;
- 8) zachowania odpowiednich proporcji między czasem przeznaczonym na wysiłek szkolny a czasem wolnym przeznaczonym na rozwój własnych zainteresowań, w szczególności w czasie dni wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych;
- 9) uzyskania pomocy materialnej na zasadach określonych w rozdziale 8a ustawy o systemie oświaty;
- 10) bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, oraz w trakcie zajęć organizowanych przez tę szkołę lub placówkę poza jej terenem;
- 11) informacji dotyczących procesu nauczania, wychowania i opieki, które jest realizowane w szczególności przez:
 - a) publikowanie przez szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe, szkoły artystyczne lub placówki, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, objęte obowiązkiem prowadzenia Biuletynu Informacji Publicznej, o którym

mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902 oraz z 2025 r. poz. 1844), w Biuletynie Informacji Publicznej:

- statutu szkoły lub placówki, w tym w wersji opracowanej jako tekst ujednolicony,
 - uchwał zmieniających statut szkoły lub placówki,
 - projektów uchwał zmieniających statut szkoły lub placówki,
- b) zapewnienie przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową i szkołę artystyczną możliwości zapoznawania się z tygodniowym rozkładem zajęć, o którym mowa w art. 110 ust. 4,
- c) zapewnienie przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową i szkołę artystyczną możliwości zapoznawania się ze szkolnym zestawem programów nauczania, o którym mowa w art. 22a ust. 7 ustawy o systemie oświaty;
- 12) jawnego, sprawiedliwego i umotywowanego oceniania osiągnięć edukacyjnych i zachowania ucznia szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej i odpowiednio ucznia szkoły artystycznej;
- 13) kontaktowania się ze szkołą podstawową, szkołą ponadpodstawową, szkołą artystyczną lub z placówką, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w dostępny dla niego sposób, określony w statucie tej szkoły lub placówki;
- 14) angażowania się w życie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w tym przez angażowanie się w działalność organów samorządu uczniowskiego i udział w działalności kulturalnej, w tym wydawniczej, oświatowej, sportowej i rozrywkowej samorządu uczniowskiego;
- 15) udziału w wyborach członków organów samorządu uczniowskiego oraz opiekuna samorządu uczniowskiego zgodnie z art. 85 ust. 3, a także bycia wybranym do organów samorządu uczniowskiego;
- 16) w przypadku szkół i placówek publicznych prowadzonych przez jednostkę samorządu terytorialnego – udziału w wyborach członków rady szkoły lub placówki oraz bycia wybranym do rady szkoły lub placówki zgodnie z art. 81 ust. 6, a w przypadku szkół i placówek publicznych prowadzonych przez osobę prawną inną niż jednostka samorządu terytorialnego lub osobę fizyczną –

udziału w wyborach i bycia wybranym do organów szkoły lub placówki zgodnie ze statutem tej szkoły lub placówki;

- 17) składania skarg i wniosków we wszelkich sprawach związanych z działalnością szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, a także w interesie własnym lub na rzecz innego członka społeczności szkolnej za jego zgodą, bez narażenia ze strony organów szkoły lub placówki oraz jej pracowników na jakiegokolwiek uszczerbek lub zarzut z tego powodu, jeżeli działał w granicach prawem dozwolonych.

2. Odebrane przedmioty, o których mowa w ust. 1 pkt 5, należy złożyć w miejscu określonym w statucie szkoły lub placówki i wydać rodzicowi niepełnoletniego ucznia albo pełnoletniemu uczniowi po zakończeniu zajęć w danym dniu, chyba że posiadanie tych przedmiotów jest zabronione na podstawie odrębnych przepisów.

3. Uczniowi przysługuje wolność:

- 1) od wszelkich form przemocy, w tym przemocy psychicznej i cyberprzemocy;
- 2) od dyskryminacji z jakiegokolwiek powodu, w szczególności ze względu na: płeć, wiek, wygląd, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, stan zdrowia, sytuację materialną, przekonania polityczne, pochodzenie etniczne, wyznanie albo jego brak i orientację seksualną;
- 3) sumienia, wyznania i światopoglądu;
- 4) słowa i uzewnętrzniania przekonań.

4. W statucie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mogą zostać określone także prawa i wolności uczniowskie inne niż wymienione w ust. 1 i 3.

5. Szkoła podstawowa, szkoła ponadpodstawowa, szkoła artystyczna i placówka, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, ma obowiązek upowszechniać wśród uczniów wiedzę o prawach, wolnościach i obowiązkach uczniowskich i obywatelskich.

Art. 42b. Uczeń szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, ma obowiązek:

- 1) przestrzegać przepisów prawa regulujących pracę i organizację tej szkoły lub placówki, w szczególności aktów prawa powszechnie obowiązującego, statutu

tej szkoły lub placówki i innych wewnętrznych aktów prawnych obowiązujących w tej szkole lub placówce;

- 2) szanować prawa i wolności pozostałych członków społeczności szkolnej oraz innych osób przebywających w tej szkole lub placówce;
- 3) zachowywać się zgodnie z ogólnie przyjętymi normami społecznymi podczas zajęć organizowanych na terenie tej szkoły lub placówki i poza nim, przerw w zajęciach, uroczystości, imprez oraz wyjść grupowych i wycieczek, a także dbać o mienie tej szkoły lub placówki;
- 4) nosić na terenie tej szkoły lub placówki strój zgodny z ogólnie przyjętymi normami społecznymi, a w przypadku, o którym mowa w art. 100, nosić na terenie tej szkoły lub placówki jednolity strój; jest niedozwolone noszenie stroju zawierającego treści lub elementy nawołujące do nienawiści lub dyskryminacji innych osób lub sprzeczne z przepisami prawa, lub stwarzające zagrożenie dla bezpieczeństwa innych osób przebywających w tej szkole lub placówce lub samego ucznia;
- 5) przestrzegać określonych w statucie tej szkoły lub placówki zasad regulujących strój i wygląd podczas zajęć wychowania fizycznego, zajęć edukacyjnych odbywających się w warsztatach, laboratoriach i pracowniach szkolnych, uroczystości organizowanych przez tę szkołę lub placówkę, uroczystości, w których uczniowie uczestniczą jako przedstawiciele tej szkoły lub placówki, oraz wyjść grupowych i wycieczek szkolnych, zgodnych z ogólnie przyjętymi normami społecznymi oraz uwzględniających konieczność zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków kształcenia, wychowania i opieki;
- 6) zachowywać się wobec członków społeczności szkolnej i innych osób przebywających w tej szkole lub placówce zgodnie z ogólnie przyjętymi normami społecznymi, w szczególności z szacunkiem i poszanowaniem ich godności osobistej;
- 7) uczęszczać na zajęcia edukacyjne, a nieobecność usprawiedliwiać w trybie, terminie i formie określonych w statucie szkoły lub placówki, podając jej powód niezawierający informacji nadmiernych i wrażliwych, z tym że w przypadku ucznia niepełnoletniego usprawiedliwienia nieobecności dokonuje jego rodzic;

- 8) przygotowywać się do zajęć edukacyjnych oraz przystępować do form sprawdzania osiągnięć edukacyjnych;
- 9) szanować prawa autorskie innych osób.

Art. 42c. 1. W ramach procesu wychowawczego i bieżącej pracy z uczniem szkoła podstawowa, szkoła ponadpodstawowa, szkoła artystyczna lub placówka, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, może stosować działania wychowawcze służące kształtowaniu postaw i zachowania uczniów zgodnych z ogólnie przyjętymi normami społecznymi, w szczególności:

- 1) uwagi ustne;
- 2) pisemne informacje o zachowaniu;
- 3) zawarcie pisemnego porozumienia z uczniem, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – także z jego rodzicami, które ma na celu poprawę zachowania ucznia lub zdobywanych przez niego osiągnięć edukacyjnych;
- 4) zobowiązanie do przeproszenia pokrzywdzonego;
- 5) w przypadku gdy w wyniku działania ucznia zostało naruszone mienie szkoły lub innej osoby – zobowiązanie do przywrócenia stanu poprzedniego, z tym że zakres i sposób przywrócenia stanu poprzedniego jest ustalany z uczniem, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – z jego rodzicami;
- 6) zobowiązanie do wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły lub placówki, z tym że w przypadku ucznia niepełnoletniego wykonanie tych prac odbywa się po uzyskaniu zgody rodzica ucznia.

2. W przypadku gdy:

- 1) działania, o których mowa w ust. 1, są niewystarczające do osiągnięcia celu wychowawczego albo
- 2) uczeń nie przeprosi pokrzywdzonego zgodnie z ust. 1 pkt 4, nie zostanie przywrócony stan poprzedni zgodnie z ust. 1 pkt 5 lub nie zostanie wyrażona zgoda, o której mowa w ust. 1 pkt 6, a inne działania, o których mowa w ust.

1, są niewystarczające do osiągnięcia celu wychowawczego

– uczeń podlega odpowiedzialności za naruszenie przepisów obowiązujących w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w tym za niewypełnianie obowiązków, o których mowa w art. 42b.

3. Karami dla uczniów są:

- 1) upomnienie pisemne;

- 2) nagana;
- 3) nagana z ostrzeżeniem, że w razie kolejnego naruszenia przepisów obowiązujących w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mogą zostać wymierzone kary, o których mowa w pkt 4 lub 5;
- 4) w przypadku uczniów objętych obowiązkiem szkolnym, z wyjątkiem objętych obowiązkiem szkolnym uczniów szkoły artystycznej realizującej kształcenie ogólne – przeniesienie do innej szkoły;
- 5) w przypadku uczniów nieobjętych obowiązkiem szkolnym oraz uczniów szkoły artystycznej realizującej kształcenie ogólne objętych obowiązkiem szkolnym – skreślenie z listy uczniów.

4. Kary, o których mowa w ust. 3 pkt 1–3 i 5, wymierza dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, a karę, o której mowa w ust. 3 pkt 4 – kurator oświaty, na wniosek dyrektora szkoły, do której uczęszcza uczeń.

5. W przypadku wymierzenia kary, o której mowa w ust. 3 pkt 2 albo 3, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, po zasięgnięciu opinii wychowawcy oddziału ucznia i, jeżeli zachodzi taka potrzeba, nauczyciela psychologa, nauczyciela pedagoga lub nauczyciela pedagoga specjalnego, w celu wzmocnienia oddziaływań wychowawczych albo ze względu na rodzaj naruszenia dokonanego przez ucznia, może dodatkowo nałożyć na ucznia środek w postaci ograniczenia możliwości udziału w wydarzeniach kulturalnych, sportowych lub rozrywkowych organizowanych przez tę szkołę lub placówkę lub w których ta szkoła lub placówka bierze udział, jeżeli nie stanowią one realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego, kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego lub kształcenia w zawodzie szkolnictwa artystycznego. Środek stosuje się na okres nie dłuższy niż 3 miesiące i nie dłużej niż do zakończenia roku szkolnego, w którym został nałożony ten środek.

6. W przypadku nałożenia na ucznia środka, o którym mowa w ust. 5, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, biorąc pod uwagę postawę ucznia i pozytywny wpływ udziału w danym wydarzeniu, o którym mowa w ust. 5, na rozwój psychofizyczny ucznia, jego osiągnięcia edukacyjne lub efektywność procesu

wychowawczego, może warunkowo zezwolić na udział ucznia w danym wydarzeniu, o którym mowa w ust. 5, pod warunkiem że uczeń w czasie wymierzania kary związanej z tym środkiem nie był uprzednio karany.

7. Postępowanie w sprawie wymierzenia uczniowi kary wszczyna dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, z własnej inicjatywy lub na wniosek innego członka społeczności szkolnej, jeżeli popełnienie zarzucanego naruszenia jest prawdopodobne, chyba że będzie wystarczające zastosowanie działań, o których mowa w ust. 1.

8. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, informuje ucznia, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – także jego rodziców, o wszczęciu postępowania w sprawie wymierzenia uczniowi kary, możliwych konsekwencjach naruszenia, o którym mowa w ust. 2, prawach i obowiązkach ucznia w postępowaniu, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – także jego rodziców o ich prawach w postępowaniu, w tym o prawie do uczestnictwa w postępowaniu w charakterze strony. Informacje te są przekazywane w sposób zrozumiały dla ucznia, z uwzględnieniem jego wieku i możliwości poznawczych.

9. Wymierzenie kary jest poprzedzone wysłuchaniem wyjaśnień ucznia oraz wysłuchaniem osoby pokrzywdzonej naruszeniem, o którym mowa w ust. 2, i świadków, a w przypadku zagrożenia wymierzeniem kary, o której mowa w ust. 3 pkt 4 lub 5 – także uzyskaniem zgody rady pedagogicznej i zasięgnięciem opinii samorządu uczniowskiego oraz szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q, z uwzględnieniem art. 68 ust. 3a.

10. W postępowaniu w sprawie wymierzenia kary uczniowi niepełnoletniemu mają prawo uczestniczyć w charakterze strony także jego rodzice. W przypadku gdy świadkiem albo osobą pokrzywdzoną naruszeniem, o którym mowa w ust. 2, jest uczeń niepełnoletni, rodzice tego ucznia mają prawo udziału w jego wysłuchaniu.

11. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, analizuje wszystkie informacje niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego, w tym okoliczności obciążające ucznia lub wskazujące na jego korzyść, oraz do załatwienia sprawy.

12. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, dokonuje swobodnej oceny dowodów zebranych w postępowaniu w sprawie wymierzenia kary uczniowi, z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego.

13. Uczeń jest uważany za niewinnego naruszenia, o którym mowa w ust. 2, dopóki jego wina nie zostanie udowodniona i stwierdzona ostatecznym rozstrzygnięciem, a w przypadku kary, o której mowa w ust. 3 pkt 4 i 5 – ostateczną decyzją, o której mowa w art. 68 ust. 2–3a.

14. Uczeń, przeciwko któremu wszczęto postępowanie w sprawie wymierzenia kary, ma prawo do obrony, a wszelkie niedające się usunąć wątpliwości interpretuje się na jego korzyść.

15. Od rozstrzygnięcia o wymierzeniu kary, o której mowa w ust. 3 pkt 1–3, lub nałożeniu środka, o którym mowa w ust. 5:

- 1) uczeń, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – również jego rodzic,
 - 2) osoba pokrzywdzona naruszeniem, o którym mowa w ust. 2, a w przypadku osoby niepełnoletniej – również jej rodzic
- może w terminie 7 dni od dnia otrzymania rozstrzygnięcia wraz z uzasadnieniem złożyć, za pośrednictwem dyrektora szkoły lub placówki, do której uczęszcza uczeń, odwołanie do rady tej szkoły lub placówki, a w przypadku gdy w szkole lub placówce nie powołano rady szkoły lub placówki – do rady pedagogicznej tej szkoły lub placówki.

16. Rada szkoły lub placówki, do której uczęszcza uczeń, a w przypadku gdy w szkole lub placówce nie działa rada szkoły lub placówki – rada pedagogiczna tej szkoły lub placówki rozpatruje odwołanie, o którym mowa w ust. 15, w terminie 30 dni od dnia otrzymania tego odwołania. W wyniku rozpatrzenia odwołania rada ta utrzymuje w mocy, zmienia lub uchyla zaskarżone rozstrzygnięcie w całości lub w części.

17. Rada szkoły lub placówki, do której uczęszcza uczeń, a w przypadku gdy w szkole lub placówce nie działa rada szkoły lub placówki – rada pedagogiczna tej szkoły lub placówki nie może w wyniku rozpatrzenia odwołania, o którym mowa w ust. 15, wymierzyć kary surowszej niż wymierzona przez dyrektora tej szkoły lub placówki lub nałożyć środka, o którym mowa w ust. 5, w wymiarze wyższym niż

określony w rozstrzygnięciu dyrektora tej szkoły lub placówki. Przepisu nie stosuje się, jeżeli odwołanie złożyła osoba, o której mowa w ust. 15 pkt 2.

18. W przypadku szkół i placówek publicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego lub osoby fizyczne oraz szkół i placówek niepublicznych uprawnienia rady szkoły lub placówki, o których mowa w ust. 15–17, wykonuje organ tej szkoły lub placówki, któremu statut szkoły lub placówki przyznaje uprawnienia w zakresie rozpatrywania odwołań, o których mowa w ust. 15.

19. Rozstrzygnięcie o wymierzeniu kary, o której mowa w ust. 3 pkt 1–3, lub nałożeniu środka, o którym mowa w ust. 5, od którego nie wniesiono odwołania zgodnie z ust. 15 i 18, oraz rozstrzygnięcie, które wydano w wyniku rozpatrzenia odwołania zgodnie z ust. 16 i 17, jest ostateczne. Wykonaniu podlegają wyłącznie rozstrzygnięcia ostateczne.

20. W przypadku wymierzenia kary, o której mowa w ust. 3 pkt 5, odwołanie składa się do organu wyższego stopnia, o którym mowa w art. 51 ust. 1 pkt 4 lit. b, a w przypadku wymierzenia kary, o której mowa w ust. 3 pkt 5, uczniowi szkoły lub placówki artystycznej – do dyrektora specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

21. W przypadku gdy szkołą lub placówką kieruje osoba, o której mowa w art. 62 ust. 2, kompetencje dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, określone w ust. 4–8, 11, 12 i 15 wykonuje nauczyciel, o którym mowa w art. 62 ust. 3.

22. W przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, może dostosować kary, o których mowa w ust. 3 pkt 1–3 i 5, do poziomu rozwoju intelektualnego i psychofizycznego ucznia, tak aby osiągnąć cel wychowawczy wymierzanej kary.

23. Informację o wymierzonej karze, o której mowa w ust. 3 pkt 1–3, i nałożonym środku, o którym mowa w ust. 5, usuwa się z dokumentacji przebiegu nauczania ucznia, a dane osobowe związane z tą karą i środkiem poddaje się trwałemu usunięciu lub anonimizacji po upływie roku od dnia, w którym rozstrzygnięcie o wymierzeniu tej kary lub nałożeniu tego środka stało się ostateczne. Informację o wymierzonej karze, o której mowa w ust. 3 pkt 1–3, lub

nałożonym środku, o którym mowa w ust. 5, usuwa się najpóźniej z dniem ukończenia przez ucznia danej szkoły lub placówki.

24. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, zapewnia przetwarzanie danych osobowych ucznia, świadka oraz osoby pokrzywdzonej naruszeniem, a w przypadku gdy osoby te są niepełnoletnie – także ich rodziców, w sposób zapewniający ich bezpieczeństwo, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, za pomocą odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych.

25. Przepisów ust. 2–24 nie stosuje się do uczniów klas I–III szkoły podstawowej oraz klas szkoły artystycznej realizującej kształcenie ogólne, których zakres nauczania odpowiada klasom I–III szkoły podstawowej.

26. Przepisów ust. 1–24 nie stosuje się w przypadku zastosowania wobec ucznia za to samo naruszenie środka, o którym mowa w art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2026 r. poz. 163).

Art. 42d. 1. W urzędzie obsługującym ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania działa Krajowy Rzecznik Praw Uczniowskich, zwany dalej „Krajowym Rzecznikiem”.

2. Krajowy Rzecznik stoi na straży przestrzegania praw i wolności uczniowskich i podejmuje działania mające na celu podnoszenie poziomu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, oraz podnoszenie świadomości na temat tych praw i wolności wśród uczniów.

3. Do zadań Krajowego Rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, w tym w miejscach odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu, o której mowa w art. 120 ust. 2;
- 2) koordynacja działań w zakresie podnoszenia poziomu przestrzegania praw i wolności uczniowskich i podnoszenia świadomości na temat tych praw i

wolności oraz współpracy między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42l, art. 42o i art. 42q;

- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw, wolności i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych w działaniach, o których mowa w ust. 2;
- 5) przyjmowanie i rozpatrywanie wniosków w zakresie przestrzegania praw i wolności uczniowskich oraz skarg dotyczących naruszenia praw i wolności uczniowskich, składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, szkół artystycznych lub placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, dotyczących tych szkół i placówek w więcej niż jednym województwie,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie wniosku lub skargi do organów ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42l, art. 42o i art. 42q, albo gdy organy te uznały się za niewłaściwe do rozpatrzenia danego wniosku lub danej skargi.

Art. 42e. 1. Krajowy Rzecznik może:

- 1) zbadać, nawet bez uprzedzenia, każdą sprawę na miejscu, jeżeli jest to niezbędne do wyjaśnienia sprawy i konieczne do realizacji zadań ustawowych;
- 2) żądać od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień, udzielenia informacji lub udostępnienia akt i dokumentów, w tym zawierających dane osobowe, niezbędnych do wyjaśnienia sprawy i w zakresie, w jakim jest to konieczne do realizacji zadań ustawowych, z wyłączeniem akt postępowań karnych;
- 3) zwrócić się do właściwych organów, organizacji lub instytucji o podjęcie działań na rzecz ucznia z zakresu ich kompetencji, w tym przypadku przepisy art. 10a i art. 10b ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2023 r. poz. 292) stosuje się odpowiednio;
- 4) opracowywać i przedkładać ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania projekty aktów prawnych dotyczących zakresu swojego działania, z wnioskiem o podjęcie prac legislacyjnych;

- 5) występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę aktów prawnych dotyczących zakresu jego działania;
- 6) organizować lub wspierać mediację;
- 7) wystąpić z wnioskiem o uchylenie statutu szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, albo niektórych jego postanowień w trybie art. 114;
- 8) wydać zalecenia dyrektorowi szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8 – w przypadku stwierdzenia naruszenia praw i wolności uczniowskich w tej szkole lub placówce, z tym że Krajowy Rzecznik wydaje zalecenia dyrektorowi szkoły lub placówki po ich uzgodnieniu z kuratorem oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – ze specjalistyczną jednostką nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1;
- 9) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw, wolności i obowiązków uczniowskich, a także:
 - a) organizować współpracę w tym zakresie między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42l, art. 42o i art. 42q,
 - b) współpracować w tym zakresie z innymi instytucjami państwowymi i samorządowymi, młodzieżowymi sejmikami województw, młodzieżowymi radami powiatów, młodzieżowymi radami gmin i organizacjami społecznymi;
- 10) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw i wolności uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarnie lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. Organy władzy publicznej, organizacje lub instytucje, do których zwróci się Krajowy Rzecznik, są obowiązane z nim współdziałać i udzielać mu pomocy w realizacji zadań, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 3.

3. W przypadku otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki,

o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 7 dni od dnia otrzymania tych zaleceń może zgłosić wobec nich zastrzeżenia do Krajowego Rzecznika.

4. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, a w przypadku wniesienia zastrzeżeń zgodnie z ust. 3 – w terminie 30 dni od dnia otrzymania pisemnego zawiadomienia o nieuwzględnieniu zastrzeżeń, jest obowiązany powiadomić:

- 1) Krajowego Rzecznika o sposobie realizacji zaleceń;
- 2) organ sprawujący nadzór pedagogiczny i organ prowadzący szkołę lub placówkę o otrzymanych zaleceniach oraz o sposobie ich realizacji.

5. Jeżeli dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, nie zrealizował zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, zgodnie z ust. 4, Krajowy Rzecznik może wystąpić do organu sprawującego nadzór pedagogiczny z wnioskiem o wydanie polecenia, o którym mowa w art. 56 ust. 1.

6. W razie stwierdzenia istotnych uchybień w działalności szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, Krajowy Rzecznik, niezależnie od wydania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, zawiadamia o stwierdzonych uchybieniach organ sprawujący nadzór pedagogiczny oraz organ prowadzący tę szkołę lub placówkę.

7. W przypadku rozpatrywania wniosku lub skargi, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, Krajowy Rzecznik może ponadto:

- 1) brać udział, z głosem doradczym, w posiedzeniu rady szkoły lub placówki oraz rady pedagogicznej, po uprzednim powiadomieniu dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8;
- 2) uczestniczyć, w charakterze obserwatora, w zajęciach dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i innych zajęciach organizowanych przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową, szkołę artystyczną lub placówkę, o której mowa w art. 2 pkt 3–8.

8. Krajowy Rzecznik realizuje zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 6 i 9, we współpracy z kuratorem oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – ze specjalistyczną jednostką nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

9. Przed podjęciem działań, o których mowa w ust. 7, Krajowy Rzecznik zawiadamia o zamiarze ich podjęcia kuratora oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – specjalistyczną jednostkę nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

Art. 42f. 1. Krajowy Rzecznik podejmuje działania w związku z przyjęciem wniosku lub skargi, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5. Krajowy Rzecznik może podejmować działania także z własnej inicjatywy.

2. Wniosek i skarga, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, kierowane do Krajowego Rzecznika są wolne od opłat oraz nie wymagają zachowania szczególnej formy. Wniosek i skarga zawierają oznaczenie osoby, która składa wniosek lub skargę, i określenie przedmiotu sprawy, a w przypadku gdy sprawa dotyczy osoby trzeciej – także zgodę tej osoby. Krajowy Rzecznik na żądanie osoby, która złożyła wniosek lub skargę, pisemnie potwierdza przyjęcie wniosku i skargi.

3. Krajowy Rzecznik może ujawnić dane osobowe osoby, która złożyła wniosek lub skargę, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, dotyczące naruszenia praw i wolności uczniowskich danej osoby, oraz osoby, której to naruszenie dotyczy, a także dokumentację zgromadzoną w toku badania sprawy, w tym także organom władzy publicznej, wyłącznie za zgodą osoby, która złożyła wniosek lub skargę, lub osoby, której to naruszenie dotyczy, po pouczeniu o możliwych skutkach braku wyrażenia zgody na sposób i wynik rozpatrywania sprawy. Kompetencja ta nie narusza uprawnień, o którym mowa w art. 15 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych).

4. Krajowy Rzecznik, po zapoznaniu się z wnioskiem lub ze skargą, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, może:

- 1) podjąć sprawę i skorzystać z kompetencji, o których mowa w art. 42e ust. 1 i 5–7,
- 2) wskazać osobie, która złożyła wniosek lub skargę, przysługujące jej środki działania,
- 3) przekazać sprawę według właściwości,
- 4) nie podjąć sprawy

– zawiadamiając o tym osobę, która złożyła wniosek lub skargę, i osobę, której sprawa dotyczy, oraz dołączając do zawiadomienia uzasadnienie.

5. W sprawach nieuregulowanych w zakresie rozpatrywania skarg i wniosków przez Krajowego Rzecznika przepisy działu VIII ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego oraz przepisy wydane na podstawie art. 226 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

Art. 42g. 1. Krajowy Rzecznik może przetwarzać wszelkie informacje, w tym dane osobowe, niezbędne do realizacji swoich ustawowych zadań.

2. Krajowy Rzecznik może przetwarzać dane osobowe, o których mowa w art. 9 ust. 1 i art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), wyłącznie wtedy, gdy jest to niezbędne do realizacji jego ustawowych zadań, w szczególności w celu przeciwdziałania dyskryminacji lub nierównemu traktowaniu w systemie oświaty, co stanowi ważny interes publiczny w rozumieniu art. 9 ust. 2 lit. g tego rozporządzenia.

3. Przetwarzając dane, o których mowa w ust. 2, Krajowy Rzecznik i upoważnieni pracownicy są obowiązani do stosowania szczególnych środków ochrony, polegających w szczególności na:

- 1) wdrożeniu kontroli dostępu do tych danych i ograniczeniu go wyłącznie do osób, dla których jest to niezbędne do wykonania obowiązków służbowych;
- 2) stosowaniu środków technicznych i organizacyjnych zabezpieczających dane, w tym szyfrowania lub pseudonimizacji, o ile nie uniemożliwi to realizacji zadań Krajowego Rzecznika;
- 3) prowadzeniu odrębnego rejestru czynności przetwarzania dla tych danych;
- 4) określeniu maksymalnego okresu przechowywania tych danych, który nie może być dłuższy niż jest to bezwzględnie konieczne do zakończenia sprawy, w związku z którą te dane zostały zebrane;
- 5) zapewnieniu regularnych szkoleń osobom upoważnionym do przetwarzania tych danych.

Art. 42h. 1. Krajowy Rzecznik jest powoływany przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania spośród kandydatów wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru.

2. Na stanowisko Krajowego Rzecznika może być powołana osoba, która spełnia łącznie następujące kryteria:

- 1) jest obywatelem polskim;
- 2) ma pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z pełni praw publicznych;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe lub prawomocnym wyrokiem orzekającym zakaz pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi;
- 4) nie była karana karą dyscyplinarną;
- 5) cieszy się nieposzlakowaną opinią i wyróżnia się wysokim autorytetem ze względu na walory moralne i wrażliwość społeczną;
- 6) posiada tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera lub równorzędny;
- 7) posiada kompetencje kierownicze;
- 8) posiada co najmniej pięcioletnie doświadczenie w działalności na rzecz uczniów i ich praw;
- 9) wyróżnia się znajomością przepisów prawa z zakresu oświaty i wychowania, w szczególności dotyczących praw i wolności uczniowskich i ich ochrony;
- 10) zna język obcy nowożytny co najmniej na poziomie biegłości językowej B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy;
- 11) nie posiada przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy na stanowisku kierowniczym.

3. W ramach naboru kandydat na stanowisko Krajowego Rzecznika przedstawia koncepcję realizacji zadań na stanowisku Krajowego Rzecznika.

4. Informację o naborze dla kandydatów na stanowisko Krajowego Rzecznika ogłasza się przez umieszczenie ogłoszenia w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

5. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb przeprowadzania naboru kandydatów na stanowisko Krajowego Rzecznika oraz skład i tryb pracy komisji konkursowej, sposób

potwierdzania spełniania wymagań określonych w ust. 2 i 3, sposób wyłaniania kandydata, sposób sprawowania nadzoru nad prawidłowością postępowania konkursowego oraz tryb unieważnienia konkursu, uwzględniając co najmniej czternastodniowy termin na złożenie wymaganych dokumentów, a także konieczność zapewnienia efektywności, sprawności i przejrzystości prac komisji.

Art. 42i. 1. Kadencja Krajowego Rzecznika trwa 4 lata.

2. Ta sama osoba może być Krajowym Rzecznikiem niewielej niż dwie kadencje.

3. Kadencja Krajowego Rzecznika wygasa w przypadku:

- 1) prawomocnego ukarania karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 114 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2026 r. poz. 590);
- 2) śmierci;
- 3) odwołania.

4. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania odwołuje Krajowego Rzecznika w przypadku:

- 1) utraty obywatelstwa polskiego lub pełnej zdolności do czynności prawnych;
- 2) prawomocnego skazania za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe lub prawomocnego orzeczenia utraty praw publicznych lub zakazu pełnienia funkcji związanych z dysponowaniem środkami publicznymi;
- 3) upływu trzech miesięcy nieobecności w pracy z powodu tymczasowego aresztowania;
- 4) orzeczenia przez lekarza medycyny pracy o istnieniu przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy na zajmowanym stanowisku lub niezdolności do pełnienia obowiązków;
- 5) złożenia pisemnej rezygnacji.

5. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania może odwołać Krajowego Rzecznika w przypadku:

- 1) prawomocnego ukarania karą dyscyplinarną, o której mowa w art. 114 ust. 2 pkt 2 lub 3 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej;
- 2) rażącego naruszenia przepisów prawa w związku z zajmowaniem stanowiska Krajowego Rzecznika;
- 3) nieprzedłożenia sprawozdania, o którym mowa w art. 42j ust. 4.

6. Informację o naborze, o której mowa w art. 42h ust. 4, ogłasza się niewcześniejsz niż 90 dni i niepóźniej niż 30 dni przed upływem kadencji Krajowego Rzecznika. Po upływie kadencji Krajowy Rzecznik pełni obowiązki do dnia powołania nowego Krajowego Rzecznika.

7. W przypadku wygaśnięcia kadencji Krajowego Rzecznika zgodnie z ust. 3 informację o naborze, o której mowa w art. 42h ust. 4, ogłasza się w ciągu 15 dni od dnia wygaśnięcia kadencji Krajowego Rzecznika, a nabór rozstrzyga się w terminie nie dłuższym niż 60 dni od dnia wygaśnięcia kadencji Krajowego Rzecznika.

Art. 42j. 1. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania sprawuje nadzór nad działalnością Krajowego Rzecznika. Nadzór ten nie narusza uprawnień dyrektora generalnego urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania wynikających z ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej.

2. Nadzór ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, o którym mowa w ust. 1, polega w szczególności na kontroli i ocenie:

- 1) prawidłowości dysponowania przyznanymi środkami budżetowymi, a także gospodarowania mieniem;
- 2) przestrzegania przepisów dotyczących organizacji i działalności Krajowego Rzecznika, w tym dotyczących nadzoru nad wojewódzkimi rzecznikami;
- 3) terminowości rozpatrywania wniosków i skarg, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5.

3. Krajowy Rzecznik nie jest związany poleceniem co do sposobu rozpatrzenia wniosku lub skargi, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5.

4. Krajowy Rzecznik przedstawia ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania, w terminie 90 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

5. Czynności z zakresu prawa pracy wobec Krajowego Rzecznika wykonuje dyrektor generalny urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, z wyjątkiem czynności, o których mowa w art. 42h ust. 1 oraz art. 42i ust. 4 i 5, które wykonuje minister właściwy do spraw oświaty i wychowania.

Art. 42k. 1. Obsługę merytoryczną, organizacyjno-prawną, techniczną i kancelaryjno-biurową Krajowego Rzecznika zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

2. Wydatki związane z funkcjonowaniem Krajowego Rzecznika są ujmowane w ustawie budżetowej i pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania.

Art. 42l. 1. W kuratorium oświaty działa wojewódzki rzecznik praw uczniowskich, zwany dalej „wojewódzkim rzecznikiem”.

2. Wojewódzki rzecznik stoi na straży przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa, i podejmuje działania mające na celu podnoszenie poziomu przestrzegania praw i wolności uczniowskich i podnoszenie świadomości na temat tych praw i wolności wśród uczniów tych szkół i placówek.

3. Do zadań wojewódzkiego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, a także w miejscach odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu, o której mowa w art. 120 ust. 2, mających siedziby na obszarze województwa;
- 2) koordynacja działań w zakresie podnoszenia poziomu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa, i podnoszenia świadomości na temat tych praw i wolności oraz współpracy między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42o i art. 42q, działającymi na obszarze województwa;
- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw, wolności i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, szkół artystycznych i placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa, w działaniach, o których mowa w ust. 2;
- 5) współpraca z Krajowym Rzecznikiem;

- 6) przyjmowanie i rozpatrywanie wniosków w zakresie przestrzegania praw i wolności uczniowskich oraz skarg dotyczących naruszenia praw i wolności uczniowskich, składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, szkół artystycznych lub placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, dotyczących tych szkół i placówek w jednym województwie,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie wniosku lub skargi do organów ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42o i art. 42q, albo gdy organy te uznały się za niewłaściwe do rozpatrzenia danego wniosku lub danej skargi, a także gdy wniosek lub skarga zostały przekazane zgodnie z właściwością przez inny organ ochrony praw uczniowskich zgodnie z art. 42f ust. 4 pkt 3, art. 42m ust. 8, art. 42p ust. 2 lub art. 42r ust. 4.

4. Dopuszcza się złożenie wniosku lub skargi, o których mowa w ust. 3 pkt 6, do Krajowego Rzecznika z pominięciem wojewódzkiego rzecznika pod warunkiem wskazania we wniosku lub skardze uzasadnionych powodów złożenia wniosku do Krajowego Rzecznika z pominięciem wojewódzkiego rzecznika.

Art. 42m. 1. Wojewódzki rzecznik może:

- 1) zbadać, nawet bez uprzedzenia, każdą sprawę na miejscu, jeżeli jest to niezbędne do wyjaśnienia sprawy i konieczne do realizacji zadań ustawowych;
- 2) żądać od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień, udzielenia informacji lub udostępnienia akt i dokumentów, w tym zawierających dane osobowe, niezbędnych do wyjaśnienia sprawy i w zakresie, w jakim jest to konieczne do realizacji zadań ustawowych, z wyłączeniem akt postępowań karnych;
- 3) przedstawić Krajowemu Rzecznikowi wniosek lub opinię w każdej sprawie objętej zakresem swojego działania;
- 4) zwrócić się do właściwych organów, organizacji lub instytucji o podjęcie działań na rzecz ucznia z zakresu ich kompetencji; przepisy art. 10a i art. 10b ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka stosuje się odpowiednio;
- 5) organizować lub wspierać mediację;

- 6) wystąpić z wnioskiem o uchylenie statutu szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mającej siedzibę na obszarze województwa, albo niektórych jego postanowień w trybie art. 114;
- 7) złożyć do kuratora oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – do specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1, wniosek o wydanie zaleceń dyrektorowi szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mającej siedzibę na obszarze województwa – w przypadku stwierdzenia naruszenia praw i wolności uczniowskich w tej szkole lub placówce;
- 8) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw, wolności i obowiązków uczniowskich, a także:
 - a) organizować współpracę w tym zakresie między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42o i art. 42q, działającymi na obszarze województwa,
 - b) współpracować w tym zakresie z innymi instytucjami państwowymi i samorządowymi, młodzieżowym sejmikiem województwa, młodzieżowymi radami powiatów, młodzieżowymi radami gmin i organizacjami społecznymi;
- 9) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw i wolności uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarnie lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. Organy władzy publicznej, organizacje lub instytucje, do których zwróci się wojewódzki rzecznik, są obowiązane z nim współdziałać i udzielać mu pomocy w realizacji zadań, o których mowa w ust. 1 pkt 2 i 4.

3. W przypadku otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 7, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 7 dni od dnia otrzymania tych zaleceń może zgłosić wobec nich zastrzeżenia do organu sprawującego nadzór pedagogiczny.

4. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 7, a w przypadku wniesienia zastrzeżeń zgodnie z ust. 3 – w terminie 30 dni od dnia otrzymania pisemnego zawiadomienia o nieuwzględnieniu zastrzeżeń, jest obowiązany powiadomić:

- 1) organ sprawujący nadzór pedagogiczny o sposobie realizacji zaleceń;
- 2) wojewódzkiego rzecznika i organ prowadzący szkołę lub placówkę o otrzymanych zaleceniach oraz o sposobie ich realizacji.

5. W razie stwierdzenia istotnych uchybień w działalności szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, wojewódzki rzecznik, niezależnie od wniosku o wydanie zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 7, zawiadamia o stwierdzonych uchybieniach organ sprawujący nadzór pedagogiczny oraz organ prowadzący tę szkołę lub placówkę.

6. W celu zapewnienia sprawnego i efektywnego postępowania w zakresie rozpatrywania wniosku lub skargi, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, Krajowy Rzecznik może zwrócić się do wojewódzkiego rzecznika o wykonanie określonych czynności w postępowaniu dotyczących szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mającej siedzibę na obszarze działania tego wojewódzkiego rzecznika.

7. W przypadku rozpatrywania wniosku lub skargi, o których mowa w art. 42l ust. 3 pkt 6, wojewódzki rzecznik może ponadto:

- 1) brać udział, z głosem doradczym, w posiedzeniu rady szkoły lub placówki oraz rady pedagogicznej, po uprzednim powiadomieniu dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8;
- 2) uczestniczyć, w charakterze obserwatora, w zajęciach dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i innych zajęciach organizowanych przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową, szkołę artystyczną lub placówkę, o której mowa w art. 2 pkt 3–8.

8. Przy rozpatrywaniu wniosku lub skargi, o których mowa w art. 42l ust. 3 pkt 6, w razie zaistnienia konfliktu interesów lub zaistnienia okoliczności, o których mowa w art. 24 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, wojewódzki rzecznik informuje o tym fakcie Krajowego

Rzecznika, który sam rozpatruje taki wniosek lub taką skargę albo przekazuje je innemu wojewódzkiemu rzecznikowi do rozpatrzenia.

9. Wojewódzki rzecznik realizuje zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 5 i 8, we współpracy z kuratorem oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – ze specjalistyczną jednostką nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

10. Przed podjęciem działań, o których mowa w ust. 7, wojewódzki rzecznik zawiadamia o planie ich podjęcia kuratora oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – specjalistyczną jednostkę nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

11. Do działalności wojewódzkiego rzecznika przepisy art. 42f i art. 42g stosuje się odpowiednio.

Art. 42n. 1. Na stanowisko wojewódzkiego rzecznika może zostać powołana osoba, która:

- 1) spełnia wymagania określone w art. 42h ust. 2 pkt 1–6 oraz
- 2) jest nauczycielem mianowanym lub dyplomowanym posiadającym:
 - a) ukończone formy doskonalenia w zakresie administracji lub zarządzania lub
 - b) co najmniej dwuletni staż pracy na stanowisku kierowniczym w szkole, placówce lub placówce doskonalenia nauczycieli, lub
 - c) co najmniej dwuletni staż pracy w urzędzie organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołami i placówkami lub w urzędzie organu prowadzącego szkoły lub placówki na stanowisku związanym z organizacją pracy szkół i placówek lub
- 3) jest nauczycielem akademickim posiadającym co najmniej pięcioletni staż pracy w uczelni i ukończone formy doskonalenia w zakresie administracji lub zarządzania.

2. Wojewódzki rzecznik jest powoływany przez Krajowego Rzecznika na wniosek kuratora oświaty.

3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się koncepcję realizowania zadań na stanowisku wojewódzkiego rzecznika, przygotowaną przez kandydata na wojewódzkiego rzecznika i przedłożoną kuratorowi oświaty.

4. W przypadku nieuwzględnienia wniosku, o którym mowa w ust. 2, przez Krajowego Rzecznika kurator oświaty składa wniosek o powołanie innej osoby na stanowisko wojewódzkiego rzecznika w terminie 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o nieuwzględnieniu wniosku. Przepis ust. 3 stosuje się.

5. Krajowy Rzecznik odwołuje wojewódzkiego rzecznika z własnej inicjatywy lub na wniosek kuratora oświaty. Krajowy Rzecznik może nie uwzględnić wniosku kuratora oświaty.

6. Krajowy Rzecznik sprawuje nadzór nad wojewódzkim rzecznikiem. Nadzór ten nie narusza uprawnień kuratora oświaty wynikających z ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej.

7. Nadzór Krajowego Rzecznika, o którym mowa w ust. 6, polega w szczególności na kontroli i ocenie:

- 1) przestrzegania przepisów dotyczących organizacji i działalności wojewódzkiego rzecznika;
- 2) terminowości rozpatrywania wniosków i skarg, o których mowa w art. 42l ust. 3 pkt 6.

8. Czynności z zakresu prawa pracy wobec wojewódzkiego rzecznika wykonuje kurator oświaty, z wyjątkiem czynności, o których mowa w ust. 2 i 5, które wykonuje Krajowy Rzecznik.

9. Wojewódzki rzecznik nie jest związany poleceniem co do sposobu rozpatrzenia wniosku lub skargi, o których mowa w art. 42l ust. 3 pkt 6.

10. Wojewódzki rzecznik przedstawia Krajowemu Rzecznikowi i kuratorowi oświaty, w terminie 60 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

11. Obsługę merytoryczną, organizacyjno-prawną, techniczną i kancelaryjno-biurową wojewódzkiego rzecznika zapewnia kuratorium oświaty.

Art. 42o. 1. W gminie może działać gminny (miejski) rzecznik praw uczniowskich, zwany dalej „gminnym rzecznikiem”.

2. Stanowisko gminnego rzecznika może zostać utworzone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) z własnej inicjatywy albo na wniosek młodzieżowej rady gminy, jeżeli rada taka została utworzona. Wniosek młodzieżowej rady gminy o utworzenie stanowiska gminnego rzecznika wójt (burmistrz, prezydent miasta) rozpatruje w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia jego złożenia.

3. Gminny rzecznik stoi na straży przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, prowadzonych przez gminę lub na których założenie gmina wydała zezwolenie, lub

które gmina wpisała do ewidencji, o której mowa w art. 168 ust. 1, i podejmuje działania mające na celu podnoszenie poziomu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w tych szkołach i placówkach oraz podnoszenie świadomości na temat praw i wolności uczniowskich wśród uczniów tych szkół i placówek.

4. W powiecie może działać powiatowy rzecznik praw uczniowskich, zwany dalej „powiatowym rzecznikiem”.

5. Stanowisko powiatowego rzecznika może zostać utworzone przez starostę z własnej inicjatywy albo na wniosek młodzieżowej rady powiatu, jeżeli rada taka została utworzona. Wniosek młodzieżowej rady powiatu o utworzenie stanowiska powiatowego rzecznika starosta rozpatruje w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia jego złożenia.

6. Powiatowy rzecznik stoi na straży przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, prowadzonych przez powiat lub na których założenie powiat wydał zezwolenie, lub które powiat wpisał do ewidencji, o której mowa w art. 168 ust. 1, i podejmuje działania mające na celu podnoszenie poziomu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w tych szkołach i placówkach oraz podnoszenie świadomości na temat praw i wolności uczniowskich wśród uczniów tych szkół i placówek.

7. Gminy lub powiaty mogą, w drodze porozumienia, utworzyć jedno wspólne stanowisko odpowiednio gminnego lub powiatowego rzecznika. W przypadku porozumienia zawartego przez gminę i powiat tworzy się stanowisko powiatowego rzecznika, do którego właściwości należą szkoły i placówki, o których mowa w ust. 3 i 6.

8. Do zadań gminnego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 3, a także w miejscach odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu, o której mowa w art. 120 ust. 2;
- 2) koordynacja działań w zakresie podnoszenia poziomu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 3, i podnoszenia świadomości na temat tych praw i wolności oraz współpracy między szkolnymi rzecznikami praw uczniowskich, o których mowa w art. 42q, działającymi w tych szkołach i placówkach;

- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw, wolności i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych w działaniach, o których mowa w ust. 3;
- 5) współpraca z Krajowym Rzecznikiem i wojewódzkim rzecznikiem w zakresie, o którym mowa w pkt 2–4;
- 6) przyjmowanie i rozpatrywanie wniosków w zakresie przestrzegania praw i wolności uczniowskich oraz skarg dotyczących naruszenia praw i wolności uczniowskich, składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół i placówek, o których mowa w ust. 3,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie wniosku lub skargi do szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q, albo gdy rzecznik ten uznał się za niewłaściwego do rozpatrzenia danego wniosku lub danej skargi, a także gdy wniosek lub skarga zostały przekazane zgodnie z właściwością przez inny organ ochrony praw uczniowskich zgodnie z art. 42f ust. 4 pkt 3 lub art. 42r ust. 4.

9. Do zadań powiatowego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 6, a także w miejscach odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu, o której mowa w art. 120 ust. 2;
- 2) koordynacja działań w zakresie podnoszenia poziomu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 6, i podnoszenia świadomości na temat tych praw i wolności oraz współpracy między szkolnymi rzecznikami praw uczniowskich, o których mowa w art. 42q, działającymi w tych szkołach i placówkach;
- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw, wolności i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych w działaniach, o których mowa w ust. 6;

- 5) współpraca z Krajowym Rzecznikiem i wojewódzkim rzecznikiem w zakresie, o którym mowa w pkt 2–4;
- 6) przyjmowanie i rozpatrywanie wniosków w zakresie przestrzegania praw i wolności uczniowskich oraz skarg dotyczących naruszenia praw i wolności uczniowskich, składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół i placówek, o których mowa w ust. 6,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie wniosku lub skargi do szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q, albo gdy rzecznik ten uznał się za niewłaściwego do rozpatrzenia danego wniosku lub danej skargi, a także gdy wniosek lub skarga zostały przekazane zgodnie z właściwością przez inny organ ochrony praw uczniowskich zgodnie z art. 42f ust. 4 pkt 3 lub art. 42r ust. 4.

Art. 42p. 1. Gminny rzecznik i powiatowy rzecznik może:

- 1) zbadać sprawę w związku z przyjęciem wniosku lub skargi, o których mowa w art. 42o ust. 8 pkt 6 lub ust. 9 pkt 6, lub zwrócić się do:
 - a) właściwego terytorialnie wojewódzkiego rzecznika z wnioskiem o zbadanie sprawy dotyczącej interesu indywidualnego osoby, która złożyła wniosek lub skargę, lub osoby trzeciej; w uzasadnionych przypadkach gminny rzecznik lub powiatowy rzecznik może zwrócić się z wnioskiem o zbadanie tej sprawy do Krajowego Rzecznika,
 - b) właściwego terytorialnie wojewódzkiego rzecznika lub Krajowego Rzecznika z wnioskiem o zbadanie sprawy dotyczącej interesu publicznego;
- 2) przedstawić właściwemu terytorialnie wojewódzkiemu rzecznikowi lub Krajowemu Rzecznikowi wniosek lub opinię w każdej sprawie objętej zakresem swojego działania;
- 3) organizować lub wspierać mediację;

- 4) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw, wolności i obowiązków uczniowskich, a także:
 - a) organizować współpracę w tym zakresie między szkolnymi rzecznikami praw uczniowskich, o których mowa w art. 42q, działającymi w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 42o ust. 3 lub 6,
 - b) współpracować w tym zakresie z innymi instytucjami państwowymi i samorządowymi, młodzieżowymi sejmikami województw, młodzieżowymi radami powiatów, młodzieżowymi radami gmin i organizacjami społecznymi;
- 5) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw i wolności uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarnie lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. Przy rozpatrywaniu wniosku lub skargi, o których mowa w art. 42o ust. 8 pkt 6 lub ust. 9 pkt 6, w razie zaistnienia konfliktu interesów lub zaistnienia okoliczności, o których mowa w art. 24 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, gminny rzecznik lub powiatowy rzecznik informuje wojewódzkiego rzecznika, który sam rozpatruje taki wniosek lub taką skargę.

3. Do działalności gminnego rzecznika i powiatowego rzecznika przepisy art. 42f i art. 42g stosuje się odpowiednio.

4. Gminny rzecznik przedstawia wojewódzkiemu rzecznikowi i wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), w terminie 30 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

5. Powiatowy rzecznik przedstawia wojewódzkiemu rzecznikowi i zarządowi powiatu, w terminie 30 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

6. Na stanowisku gminnego rzecznika lub powiatowego rzecznika może zostać zatrudniona osoba, która spełnia łącznie następujące kryteria:

- 1) spełnia wymagania do zatrudnienia na kierowniczym stanowisku urzędniczym, określone w art. 6 ust. 1, ust. 3 pkt 2 i 3 oraz ust. 4 ustawy z dnia

21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1135);

- 2) wyróżnia się znajomością przepisów prawa z zakresu oświaty i wychowania, w szczególności dotyczących praw i wolności uczniowskich i ich ochrony;
- 3) wyróżnia się wysokim autorytetem ze względu na walory moralne i wrażliwość społeczną;
- 4) posiada co najmniej roczne doświadczenie w działalności na rzecz uczniów i ich praw.

7. Z gminnym rzecznikiem stosunek pracy nawiązuje wójt (burmistrz, prezydent miasta).

8. Z powiatowym rzecznikiem stosunek pracy nawiązuje starosta.

9. Status prawny osoby powołanej na stanowisko gminnego rzecznika i powiatowego rzecznika określają przepisy o pracownikach samorządowych.

Art. 42q. 1. W szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, działa szkolny rzecznik praw uczniowskich, zwany dalej „szkolnym rzecznikiem”. W placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, szkolny rzecznik może być określany jako „rzecznik praw uczniowskich w placówce”.

2. Szkolny rzecznik stoi na straży przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkole lub placówce, w której działa, i podejmuje działania mające na celu podnoszenie poziomu przestrzegania praw i wolności uczniowskich i podnoszenie świadomości na temat tych praw i wolności wśród uczniów tej szkoły lub placówki.

3. W zespole szkół lub placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, w których zgodnie ze statutem działa jeden samorząd uczniowski, działa jeden szkolny rzecznik dla szkół lub placówek wchodzących w skład tego zespołu.

4. Do zadań szkolnego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw i wolności uczniowskich w szkole lub placówce, w której działa;
- 2) upowszechnianie wiedzy na temat praw, wolności i obowiązków uczniowskich oraz współpraca w tym zakresie z organami szkoły lub placówki, w której działa;
- 3) wspieranie członków społeczności szkolnej w działaniach, o których mowa w ust. 2;

- 4) współpraca z Krajowym Rzecznikiem oraz właściwym terytorialnie wojewódzkim rzecznikiem i właściwym gminnym rzecznikiem albo powiatowym rzecznikiem – jeżeli działa w gminie lub powiecie, w zakresie, o którym mowa w pkt 2 i 3;
- 5) przyjmowanie i rozpatrywanie wniosków w zakresie przestrzegania praw i wolności uczniowskich oraz skarg dotyczących naruszenia praw i wolności uczniowskich, składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkoły lub placówki, w której działa szkolny rzecznik,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej za jej zgodą – w przypadku gdy wniosek lub skarga dotyczy naruszenia praw i wolności uczniowskich w szkole lub placówce, w której działa szkolny rzecznik, albo gdy wniosek lub skarga zostały przekazane zgodnie z właściwością przez inny organ ochrony praw uczniowskich na podstawie art. 42f ust. 4 pkt 3;
- 6) umożliwienie anonimowej formy kontaktu uczniów szkoły lub placówki, w której działa szkolny rzecznik, ze szkolnym rzecznikiem oraz upowszechnienie informacji o tej formie kontaktu przez zamieszczenie jej na stronie internetowej tej szkoły lub placówki lub w inny sposób zwyczajowo przyjęty w tej szkole lub placówce.

Art. 42r. 1. Szkolny rzecznik może:

- 1) zbadać sprawę dotyczącą szkoły lub placówki, w której działa, lub zwrócić się o zbadanie sprawy, zgodnie z właściwością, do wojewódzkiego rzecznika lub Krajowego Rzecznika, a także do gminnego rzecznika albo powiatowego rzecznika – jeżeli działa w gminie lub powiecie;
- 2) przedstawić właściwemu terytorialnie wojewódzkiemu rzecznikowi lub Krajowemu Rzecznikowi, a także gminnemu rzecznikowi albo powiatowemu rzecznikowi – jeżeli działa w gminie lub powiecie, wniosek lub opinię w każdej sprawie objętej zakresem swojego działania;
- 3) zwrócić się do dyrektora szkoły lub placówki lub do nauczyciela zajmującego inne stanowisko kierownicze w tej szkole lub placówce, lub do organu sprawującego nadzór pedagogiczny, lub organu prowadzącego szkołę lub placówkę o podjęcie działań na rzecz ucznia;
- 4) organizować lub wspierać mediację;

- 5) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw, wolności i obowiązków uczniowskich;
- 6) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw i wolności uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarnie lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. Do działalności szkolnego rzecznika przepisy art. 42f i art. 42g stosuje się odpowiednio. Wnioski i skargi, o których mowa w art. 42q ust. 4 pkt 5, mogą być ponadto wnoszone do szkolnego rzecznika w sposób anonimowy, z uwzględnieniem art. 42q ust. 4 pkt 6. W przypadku wniesienia wniosku lub skargi w sposób anonimowy, przepisu art. 244 § 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego nie stosuje się.

3. Wnioski i skargi, o których mowa w art. 42q ust. 4 pkt 5, w zakresie spraw dotyczących uczniów szkoły lub placówki, w której działa szkolny rzecznik, składa się do szkolnego rzecznika działającego w tej szkole lub placówce. Dopuszcza się złożenie wniosku lub skargi do właściwego wojewódzkiego rzecznika pod warunkiem wskazania we wniosku lub w skardze uzasadnionych powodów złożenia wniosku do wojewódzkiego rzecznika z pominięciem szkolnego rzecznika. Jeżeli w gminie lub powiecie działa gminny rzecznik lub powiatowy rzecznik, do którego właściwości należy ta szkoła lub placówka, dopuszcza się złożenie wniosku lub skargi do tego rzecznika albo do wojewódzkiego rzecznika z pominięciem szkolnego rzecznika pod warunkiem wskazania we wniosku lub skardze uzasadnionych powodów złożenia wniosku lub skargi z pominięciem szkolnego rzecznika.

4. Przy rozpatrywaniu wniosku lub skargi, o których mowa w art. 42q ust. 4 pkt 5, w razie zaistnienia konfliktu interesów lub zaistnienia okoliczności, o których mowa w art. 24 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, szkolny rzecznik informuje gminnego albo powiatowego rzecznika – jeżeli działa w gminie lub powiecie – który sam rozpatruje taki wniosek lub taką skargę. Jeżeli gminny albo powiatowy rzecznik nie działa w gminie lub powiecie, szkolny rzecznik informuje wojewódzkiego rzecznika, który sam rozpatruje taki wniosek lub taką skargę.

Art. 42s. 1. Szkolnym rzecznikiem jest opiekun samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a–2c.

2. W szkołach i placówkach, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego lub w których opiekunem samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a–2c, jest dyrektor lub nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze w szkole lub placówce, szkolny rzecznik jest wybierany przez uczniów bezwzględną większością głosów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym.

3. Szczegółowe zasady działania szkolnego rzecznika oraz tryb jego wyboru i odwołania w szkołach i placówkach, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego lub w przypadku gdy opiekunem samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a–2c, jest dyrektor lub nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze w szkole lub placówce, określa statut szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8.

4. Działalność szkolnego rzecznika może wspomagać co najmniej jeden uczeń szkoły lub placówki, w której działa szkolny rzecznik, jeżeli zostało to przewidziane w statucie tej szkoły lub placówki. Statut szkoły lub placówki może określać ponadto szczegółowe zadania tego ucznia oraz tryb jego wyboru i odwołania. Wniosek samorządu uczniowskiego o ustanowienie stanowiska ucznia wspomagającego działalność szkolnego rzecznika dyrektor szkoły lub placówki rozpatruje w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia jego złożenia.

Art. 42t. Przepisów rozdziału 2a nie stosuje się do przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, innych form wychowania przedszkolnego, placówek doskonalenia nauczycieli, bibliotek pedagogicznych i kolegiów pracowników służb społecznych.”;

3) w art. 51 w ust. 1 w pkt 4 lit. b otrzymuje brzmienie:

„b) dyrektorów szkół – w sprawach z zakresu obowiązku szkolnego i obowiązku nauki oraz w sprawach skreślenia uczniów z listy uczniów, z zastrzeżeniem art. 53 ust. 1aa;”;

4) w art. 53 po ust. 1a dodaje się ust. 1aa w brzmieniu:

„1aa. Dyrektor specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w ust. 1, wykonuje zadania organu wyższego stopnia w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego w stosunku do

dyrektorów szkół i placówek, o których mowa w ust. 1, w sprawach skreślenia uczniów z listy uczniów.”;

5) w art. 68 ust. 2–3a otrzymują brzmienie:

„2. Dyrektor szkoły lub placówki skreśla ucznia z listy uczniów, w drodze decyzji, w przypadku:

- 1) wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 5;
- 2) o którym mowa w art. 44z ust. 2, art. 44zk ust. 8, art. 44zn ust. 4 i art. 44zo ust. 1 ustawy o systemie oświaty.

3. Kurator oświaty, na wniosek dyrektora szkoły, przenosi ucznia objętego obowiązkiem szkolnym do innej szkoły, w drodze decyzji, w przypadku wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 4. Kurator oświaty, na wniosek dyrektora szkoły, może przenieść ucznia objętego obowiązkiem szkolnym, w drodze decyzji, do innej szkoły także w innych uzasadnionych przypadkach.

3a. W przypadku ucznia szkoły artystycznej, w której uczeń ten realizuje obowiązek szkolny, dyrektor szkoły artystycznej skreśla ucznia z listy uczniów, w drodze decyzji, po uzyskaniu pozytywnej opinii specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1, w przypadku:

- 1) wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 5;
- 2) o którym mowa w art. 44zk ust. 8 ustawy o systemie oświaty.”;

6) w art. 80:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W szkołach i placówkach działają rady szkół i placówek.”,

b) uchyla się ust. 1a,

c) po ust. 1a dodaje się ust. 1b i 1c w brzmieniu:

„1b. W szkołach artystycznych realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne, placówkach artystycznych oraz placówkach zapewniających opiekę i wychowanie uczniom szkół artystycznych w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania mogą działać rady szkół lub placówek.

1c. W przypadku szkół i placówek, o których mowa w ust. 1b, dyrektor szkoły lub placówki może organizować powstanie rady szkoły lub placówki z własnej inicjatywy albo na wniosek rady rodziców lub samorządu uczniowskiego.”,

d) w ust. 2 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:

„6) rozpatruje odwołania, o których mowa w art. 42c ust. 15.”;

- 7) w art. 81:
- a) w ust. 5 po wyrazie „Rada” dodaje się wyrazy „szkoły lub placówki”,
 - b) ust. 10 otrzymuje brzmienie:

„10. W posiedzeniach rady szkoły lub placówki mogą brać udział, z głosem doradczym, dyrektor szkoły lub placówki, szkolny rzecznik oraz przedstawiciel organu prowadzącego szkołę lub placówkę.”,
 - c) uchyla się ust. 13,
 - d) w ust. 14 skreśla się wyrazy „i ust. 13”,
 - e) w ust. 15 wyrazy „ust. 1, 9 i 13” zastępuje się wyrazami „ust. 1 i 9”;
- 8) w art. 83 ust. 6 otrzymuje brzmienie:
- „6. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określi, w drodze rozporządzenia, typy i rodzaje szkół oraz rodzaje placówek, w których nie tworzy się rad rodziców, uwzględniając organizację szkoły lub placówki lub brak możliwości bezpośredniego uczestniczenia w ich działalności reprezentacji rodziców.”;
- 9) w art. 85:
- a) w ust. 1 skreśla się przecinek i wyrazy „zwany dalej „samorządem””,
 - b) w ust. 2–4, 6, 7 i 9 użyty w różnym przypadku wyraz „samorząd” zastępuje się użytymi w odpowiednim przypadku wyrazami „samorząd uczniowski”,
 - c) po ust. 2 dodaje się ust. 2a–2c w brzmieniu:

„2a. W celu wspierania działań samorządu uczniowskiego w szkole lub placówce działa opiekun samorządu uczniowskiego.

2b. Opiekunem samorządu uczniowskiego może być nauczyciel danej szkoły lub placówki, wybrany przez uczniów bezwzględną większością głosów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym, po wyrażeniu przez niego zgody na wybór.

2c. W zespole szkół lub placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, w których zgodnie ze statutem działa jeden samorząd uczniowski szkół lub placówek wchodzących w skład tego zespołu, działa jeden opiekun samorządu uczniowskiego szkół lub placówek wchodzących w skład tego zespołu.”,
 - d) w ust. 3 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Zasady wybierania i działania organów samorządu uczniowskiego oraz zasady wybierania i odwoływania opiekuna samorządu uczniowskiego określa

regulamin uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym.”,

e) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Samorząd uczniowski może:

- 1) przedstawiać radzie szkoły lub placówki, radzie pedagogicznej, radzie rodziców oraz dyrektorowi, a w przypadku szkół i placówek publicznych prowadzonych przez osobę prawną inną niż jednostka samorządu terytorialnego lub osobę fizyczną oraz szkół i placówek niepublicznych – organom tej szkoły lub placówki, wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły lub placówki lub członków społeczności szkolnej, a w sprawach dotyczących praw, wolności i obowiązków uczniowskich – także szkolnemu rzecznikowi, gminnemu rzecznikowi, powiatowemu rzecznikowi – jeżeli działa w gminie lub powiecie, wojewódzkiemu rzecznikowi lub Krajowemu Rzecznikowi;
- 2) prowadzić działalność kulturalną, w tym wydawniczą, oświatową, sportową oraz rozrywkową, zgodnie z potrzebami uczniów i możliwościami organizacyjnymi szkoły lub placówki, w porozumieniu z dyrektorem szkoły lub placówki.”,

f) ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, typy i rodzaje szkół oraz rodzaje placówek, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego ze względu na konieczność stosowania w szkole lub placówce specjalnej organizacji nauki i metod pracy, a także ze względów wychowawczych, opiekuńczych i resocjalizacyjnych.”;

10) art. 87 otrzymuje brzmienie:

„Art. 87. Przepisy art. 80–83, art. 84 ust. 1–4, 6 i 7 i art. 86 nie dotyczą szkół i placówek publicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego lub przez osoby fizyczne oraz szkół i placówek niepublicznych.”;

11) w art. 98 w ust. 1:

a) pkt 17 otrzymuje brzmienie:

„17) prawa i wolności uczniowskie inne niż wymienione w art. 42a ust. 1 i 3, szczegółowy sposób realizacji obowiązków, o których mowa w art. 42b pkt 5 i 7, zasady upowszechniania wśród uczniów wiedzy o ich prawach,

wolnościach i obowiązkach, a także tryb składania do organu szkoły lub placówki wniosków w zakresie przestrzegania praw i wolności uczniowskich oraz skarg dotyczących naruszenia praw i wolności uczniowskich;”;

- b) uchyla się pkt 19,
- c) pkt 20 otrzymuje brzmienie:

„20) przypadki inne niż wymienione w art. 42c ust. 3 pkt 4, w których dyrektor szkoły podstawowej może wystąpić do kuratora oświaty z wnioskiem o przeniesienie ucznia do innej szkoły;”;

12) uchyla się art. 99;

13) w art. 100:

- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej oraz szkoły artystycznej może wprowadzić obowiązek noszenia przez uczniów na terenie szkoły jednolitego stroju:

- 1) z własnej inicjatywy, za zgodą rady szkoły, rady rodziców i po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego;
- 2) na wniosek:
 - a) rady szkoły, za zgodą rady rodziców i po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego,
 - b) rady rodziców, za zgodą rady szkoły i po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego,
 - c) rady pedagogicznej, za zgodą rady szkoły, rady rodziców i po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego,
 - d) samorządu uczniowskiego, za zgodą rady szkoły i rady rodziców.”;

- b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Zgoda rady szkoły, o której mowa w ust. 1 pkt 2 lit. c, nie jest wymagana w przypadku, o którym mowa w art. 82.”;

- c) ust. 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„3. Wzór jednolitego stroju, o którym mowa w ust. 1, ustala dyrektor szkoły w uzgodnieniu z radą rodziców i samorządem uczniowskim.

4. Dyrektor szkoły, w której wprowadzono obowiązek noszenia przez uczniów jednolitego stroju, może, w uzgodnieniu z radą szkoły i radą rodziców,

określić sytuacje, w których przebywanie ucznia na terenie szkoły nie wymaga noszenia przez niego jednolitego stroju.”,

d) uchyla się ust. 6;

14) w art. 172 w ust. 2 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) prawa i obowiązki pracowników, prawa i wolności uczniowskie inne niż wymienione w art. 42a ust. 1 i 3, szczegółowy sposób realizacji obowiązków, o których mowa w art. 42b pkt 5 i 7, zasady upowszechniania wśród uczniów wiedzy o ich prawach, wolnościach i obowiązkach, przypadki, w których uczeń może zostać skreślony z listy uczniów szkoły lub placówki, w drodze decyzji, inne niż wymienione w art. 42c ust. 3 pkt 5, a także tryb składania do organu szkoły lub placówki wniosków w zakresie przestrzegania praw i wolności uczniowskich oraz skarg dotyczących naruszenia praw i wolności uczniowskich;”;

15) po art. 172a dodaje się art. 172b w brzmieniu:

„Art. 172b. Przepisy art. 68 ust. 2–3a stosuje się do szkół i placówek niepublicznych.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1 po ust. 2b dodaje się ust. 2c w brzmieniu:

„2c. W sprawach uczniów Rzecznik współpracuje z Krajowym Rzecznikiem Praw Uczniowskich.”;

2) w art. 9 po pkt 2b dodaje się pkt 2c w brzmieniu:

„2c) na wniosek Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich;”.

Art. 3. W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2025 r. poz. 881 i 1019 oraz z 2026 r. poz. 203 i 319) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 44b:

a) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Ocenianie zachowania ucznia polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę oddziału, nauczycieli oraz uczniów danego oddziału stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków uczniowskich.”,

b) w ust. 5 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych

uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec dostarczania tych informacji jego rodzicom;”,

- c) w ust. 6 pkt 7 otrzymuje brzmienie:
 - „7) ustalanie warunków i sposobu przekazywania rodzicom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec przekazania tych informacji jego rodzicom.”,
 - d) w ust. 8 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
 - „4) możliwości wyrażenia sprzeciwu przez uczniów pełnoletnich wobec udostępniania ich rodzicom informacji, o których mowa w ust. 5 pkt 5, ust. 6 pkt 7, art. 44e ust. 2 i 4 oraz art. 44g ust. 1 – w przypadku gdy w oddziale uczą się uczniowie pełnoletni.”,
 - e) po ust. 8 dodaje się ust. 8a w brzmieniu:
 - „8a. Sprzeciw, o którym mowa w ust. 8 pkt 4, uczeń pełnoletni składa dyrektorowi szkoły lub placówki w formie pisemnej. Dyrektor szkoły lub placówki przestaje udostępniać rodzicom informacje objęte sprzeciwem niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania sprzeciwu.”;
- 2) w art. 44e:
- a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 - „2. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec ujawniania ocen jego rodzicom.”,
 - b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
 - „4. Sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi i jego rodzicom. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec udostępniania tych prac jego rodzicom.”,
 - c) w ust. 5:
 - wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:
 - „Na wniosek ucznia, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także na wniosek jego rodziców, dokumentacja dotycząca:”,
 - część wspólna otrzymuje brzmienie:
 - „– jest udostępniana do wglądu uczniowi, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzicom.”;
- 3) w art. 44g ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przed rocznym klasyfikacyjnym zebraniem rady pedagogicznej nauczyciele prowadzący poszczególne zajęcia edukacyjne oraz wychowawca oddziału informują ucznia i jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania, w terminie i formie określonych w statucie szkoły. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec informowania jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania.”;

- 4) w art. 44l ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Egzamin klasyfikacyjny przeprowadza się nie później niż w dniu poprzedzającym dzień zakończenia rocznych zajęć dydaktyczno-wychowawczych. Termin egzaminu klasyfikacyjnego uzgadnia się z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami.”;

- 5) w art. 44n:

- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Uczeń, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzice mogą zgłosić zastrzeżenia do dyrektora szkoły, jeżeli uznają, że roczna ocena klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych lub roczna ocena klasyfikacyjna zachowania zostały ustalone niezgodnie z przepisami dotyczącymi trybu ustalania tych ocen.”;

- b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Uczeń, który z przyczyn usprawiedliwionych nie przystąpił do sprawdzianu, o którym mowa w ust. 4 pkt 1, w wyznaczonym terminie, może przystąpić do niego w dodatkowym terminie wyznaczonym przez dyrektora szkoły w uzgodnieniu z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami.”;

- 6) w art. 44zd:

- a) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Ocenianie zachowania ucznia polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę oddziału, nauczycieli oraz uczniów danego oddziału stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków uczniowskich.”;

- b) w ust. 5a pkt 5 otrzymuje brzmienie:

- „5) dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec dostarczania tych informacji jego rodzicom;”,
- c) w ust. 5b pkt 7 otrzymuje brzmienie:
 - „7) ustalanie warunków i sposobu przekazywania rodzicom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec przekazywania tych informacji jego rodzicom.”,
- d) w ust. 6 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
 - „4) możliwości wyrażenia sprzeciwu przez uczniów pełnoletnich wobec udostępniania ich rodzicom informacji, o których mowa w ust. 5a pkt 5, ust. 5b pkt 7, art. 44zda ust. 2 i 4 oraz art. 44zf ust. 1 – w przypadku gdy w szkole artystycznej innej niż artystyczna szkoła policealna uczą się uczniowie pełnoletni.”,
- e) po ust. 6 dodaje się ust. 6a w brzmieniu:
 - „6a. Sprzeciw, o którym mowa w ust. 6 pkt 4, uczeń pełnoletni składa dyrektorowi szkoły artystycznej w formie pisemnej. Dyrektor szkoły artystycznej przestaje udostępniać rodzicom informacje objęte sprzeciwem niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania sprzeciwu.”;
- 7) w art. 44zda:
 - a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
 - „2. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec ujawniania ocen jego rodzicom. W artystycznej szkole policealnej oceny są jawne dla ucznia.”,
 - b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
 - „4. Sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi i jego rodzicom. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec udostępniania tych prac jego rodzicom. W artystycznej szkole policealnej sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi.”,
 - c) w ust. 5:
 - wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:
 - „Na wniosek ucznia, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także na wniosek jego rodziców, dokumentacja dotycząca:”,

– część wspólna otrzymuje brzmienie:

„– jest udostępniana do wglądu uczniowi, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzicom.”;

8) w art. 44zf ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przed rocznym klasyfikacyjnym zebraniem rady pedagogicznej nauczyciele prowadzący poszczególne zajęcia edukacyjne oraz wychowawca oddziału informują ucznia i jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania, w terminie i formie określonych w statucie szkoły artystycznej. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec informowania jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania.”;

9) w art. 44zib ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Egzamin klasyfikacyjny przeprowadza się nie później niż w dniu poprzedzającym dzień zakończenia rocznych, a w artystycznej szkole policealnej – semestralnych, zajęć dydaktyczno-wychowawczych. Termin egzaminu klasyfikacyjnego uzgadnia się z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami, a w artystycznej szkole policealnej – z uczniem.”;

10) w art. 44zla:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Uczeń, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzice mogą zgłosić zastrzeżenia do dyrektora szkoły artystycznej, jeżeli uznają, że roczna ocena klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych lub roczna ocena klasyfikacyjna zachowania zostały ustalone niezgodnie z przepisami dotyczącymi trybu ustalania tych ocen.”,

b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Uczeń, który z przyczyn usprawiedliwionych nie przystąpił do sprawdzianu, o którym mowa w ust. 4 pkt 1, w wyznaczonym terminie, może przystąpić do niego w dodatkowym terminie wyznaczonym przez dyrektora szkoły artystycznej w uzgodnieniu z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami, a w artystycznej szkole policealnej – w uzgodnieniu z uczniem.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2023 r. poz. 292) po art. 11a dodaje się art. 11b w brzmieniu:

„Art. 11b. W sprawach uczniów Rzecznik współpracuje z Krajowym Rzecznikiem Praw Uczniowskich.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2025 r. poz. 1338) w art. 41^[2]:

1) w ust. 1 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:

„2a) przedstawiciela Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich;”;

2) w ust. 3 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) wskazanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznika Praw Dziecka, Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich i Prezesa Rady Ministrów;”.

Art. 6. W ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2026 r. poz. 590) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 52 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:

„6) Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich i wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich.”;

2) w art. 53 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Stanowiska, o których mowa w art. 52 pkt 5 i 6, mogą zajmować osoby, które spełniają wymagania określone w odrębnych przepisach.”;

3) w art. 53a:

a) ust. 4a otrzymuje brzmienie:

„4a. Osoby na stanowiska, o których mowa w art. 52 pkt 5 i 6, powołuje i odwołuje się według odrębnych przepisów.”,

b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Urzędnikowi służby cywilnej oraz pracownikowi służby cywilnej powołanemu na stanowisko, o którym mowa w art. 52 pkt 2–6, dyrektor generalny urzędu, w którym jest on zatrudniony, udziela urlopu bezpłatnego na czas powołania.”,

c) ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Dyrektorowi generalnemu powołanemu na stanowisko, o którym mowa w art. 52 pkt 1–4 lub 6 urlopu bezpłatnego udziela kierownik urzędu, w którym jest on dotychczas zatrudniony.”.

Art. 7. W ustawie z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2026 r. poz. 163) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. W przypadku gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego na terenie szkoły lub w związku z realizacją obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, dyrektor tej szkoły może, za zgodą rodziców albo opiekuna nieletniego oraz nieletniego, zastosować, jeżeli jest to wystarczające, środek oddziaływania wychowawczego w postaci pouczenia, ostrzeżenia ustnego albo ostrzeżenia na piśmie, przeproszenia pokrzywdzonego, przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły. Zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego wyłącza zastosowanie kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, z późn. zm.³⁾). Przepisu nie stosuje się w przypadku, gdy nieletni dopuścił się czynu zabronionego wyczerpującego znamiona przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego.”;

- 2) w art. 115 w ust. 3 po wyrazach „Rzecznikiem Praw Pacjenta,” dodaje się wyrazy „Krajowym Rzecznikiem Praw Uczniowskich,”;
- 3) w art. 353 w ust. 1 po pkt 6 dodaje się pkt 6a w brzmieniu:
„6a) Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich;”.

Art. 8. Przepis art. 4 pkt 20a ustawy zmienianej w art. 1 w zakresie odesłania do art. 15 ust. 10 stosuje się od dnia 19 maja 2028 r.

Art. 9. 1. Z dniem 1 września 2026 r. tworzy się Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

2. Pierwszy nabór dla kandydatów na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42h ustawy zmienianej w art. 1, ogłasza się w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie przepisów art. 42d–42k ustawy zmienianej w art. 1. Do naboru stosuje się przepisy art. 42h ustawy zmienianej w art. 1 i przepisy wydane na podstawie art. 42h ust. 5 tej ustawy.

3. Jeżeli w wyniku naboru, o którym mowa w ust. 2, nie zostanie wyłoniony kandydat na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, niezwłocznie przeprowadza się kolejny nabór dla kandydatów na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2025 r. poz. 1160 i 1837 oraz z 2026 r. poz. 187, 203, 451 i 504.

mowa w art. 42h ustawy zmienianej w art. 1. Do kolejnego naboru stosuje się przepisy art. 42h ustawy zmienianej w art. 1 i przepisy wydane na podstawie art. 42h ust. 5 tej ustawy.

4. Jeżeli w wyniku kolejnego naboru, o którym mowa w ust. 3, nie zostanie wyłoniony kandydat na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania powołuje na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 42h ust. 2 ustawy zmienianej w art. 1. Przepis art. 42h ust. 3 stosuje się odpowiednio.

5. Pierwsze powołanie na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich następuje niewcześnie niż z dniem 1 września 2026 r.

6. Krajowy Rzecznik Praw Uczniowskich przyjmuje i rozpatruje wnioski i skargi, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5 ustawy zmienianej w art. 1, od dnia 1 stycznia 2027 r.

7. Pierwsze sprawozdanie, o którym mowa w art. 42j ust. 4 ustawy zmienianej w art. 1, Krajowy Rzecznik Praw Uczniowskich przedstawia za okres od dnia powołania do dnia 31 grudnia 2027 r., w terminie do dnia 30 marca 2028 r.

Art. 10. 1. Z dniem 1 stycznia 2027 r. tworzy się wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42l ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

2. Kurator oświaty składa do Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, wniosek o powołanie wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42l ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, w terminie 30 dni od dnia powołania pierwszego Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich zgodnie z art. 9.

3. Krajowy Rzecznik Praw Uczniowskich powołuje wojewódzkich rzeczników praw uczniowskich niewcześnie niż z dniem 1 stycznia 2027 r.

Art. 11. 1. Z dniem 1 września 2028 r. tworzy się szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

2. Z dniem 1 września 2028 r. opiekun samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 1, i opiekun samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 13, staje się szkolnym rzecznikiem praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

3. W szkołach i placówkach, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego lub w których opiekunem samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 1, jest dyrektor lub nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze w szkole lub placówce, szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, wybiera się nie później niż do dnia 31 października 2028 r. Przepisy art. 42s ust. 2 i 3 ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się.

Art. 12. 1. W okresie od dnia 1 września 2026 r. do dnia 31 sierpnia 2028 r. w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8 ustawy zmienianej w art. 1, może działać szkolny rzecznik praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1. Utworzenie stanowiska szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, określa statut tej szkoły lub placówki. Przepisy art. 42q ust. 2–4, art. 42r i art. 42s ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, szkolnym rzecznikiem praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, staje się opiekun samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 1, albo art. 13, a w szkołach i placówkach, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego lub w których opiekunem samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 1, jest dyrektor lub nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze w szkole lub placówce, rzecznik ten jest wybierany zgodnie z art. 42s ust. 2 i 3 ustawy zmienianej w art. 1.

Art. 13. 1. W szkołach i placówkach, w których przed dniem 1 września 2026 r. nie wybrano opiekuna samorządu uczniowskiego, opiekuna samorządu uczniowskiego wybiera się zgodnie z przepisami art. 85 ust. 2a–3 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie później niż do dnia 31 października 2026 r.

2. Jeżeli w szkole lub placówce przed dniem 1 września 2026 r. wybrano opiekuna samorządu uczniowskiego, opiekun ten z dniem 1 września 2026 r. staje się opiekunem samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 1.

Art. 14. 1. Przepisy art. 42d ust. 3 pkt 2 i pkt 5 lit. b, art. 42e ust. 1 pkt 9 lit. a, art. 42l ust. 3 pkt 2 i pkt 6 lit. b, art. 42m ust. 1 pkt 8 lit. a, art. 42o ust. 8 pkt 2 i pkt 6 lit. b oraz ust. 9 pkt 2 i pkt 6 lit. b oraz art. 42p ust. 1 pkt 4 lit. a ustawy zmienianej w art. 1, w zakresie dotyczącym art. 42q ustawy zmienianej w art. 1, stosuje się od dnia 1 września 2028 r., a w przypadku utworzenia szkolnego rzecznika praw uczniowskich zgodnie z art. 12 – od dnia 1 września 2026 r.

2. Przepisy art. 42e–42g, art. 42j, art. 42o ust. 8 pkt 5 i ust. 9 pkt 5 oraz art. 42p ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy zmienianej w art. 1, w zakresie dotyczącym Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, lub jego zadań i kompetencji stosuje się od dnia 1 września 2026 r.

3. Przepisy art. 42d ust. 3 pkt 2 i pkt 5 lit. b, art. 42e ust. 1 pkt 9 lit. a, art. 42l ust. 4, art. 42m, art. 42n ust. 5–10, art. 42o ust. 8 pkt 5 i ust. 9 pkt 5, art. 42p ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 2, 4 i 5, art. 42q ust. 4 pkt 4 oraz art. 42r ust. 1 pkt 1 i 2 oraz ust. 3 i 4 ustawy zmienianej w art. 1, oraz art. 85 ust. 5 pkt 1 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, w zakresie dotyczącym wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42l ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, lub jego zadań i kompetencji, stosuje się od dnia 1 stycznia 2027 r.

Art. 15. 1. Szkoły i placówki dostosują statuty do zmian wynikających z niniejszej ustawy w terminie do dnia 31 października 2026 r., z tym że w zakresie zmian, o których mowa w art. 80 i art. 81 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą – w terminie do dnia 31 października 2028 r.

2. Obowiązek noszenia przez uczniów na terenie szkoły jednolitego stroju, wprowadzony przed dniem 1 września 2026 r. zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym, oraz wzór tego stroju, ustalony przed dniem 1 września 2026 r., zgodnie z art. 100 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym, pozostają w mocy.

Art. 16. Do spraw dotyczących skreślenia ucznia z listy uczniów lub przeniesienia ucznia do innej szkoły, wszczętych i niezakończonych przed dniem 1 września 2026 r., stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 17. 1. Maksymalny limit wydatków z budżetu państwa przeznaczonych na wykonywanie zadań wynikających z niniejszej ustawy wynosi w roku:

- 1) 2026 – 0,3656 mln zł;
- 2) 2027 – 5,3799 mln zł;
- 3) 2028 – 5,8872 mln zł;
- 4) 2029 – 6,0344 mln zł;
- 5) 2030 – 6,1853 mln zł;
- 6) 2031 – 6,3399 mln zł;
- 7) 2032 – 6,4984 mln zł;
- 8) 2033 – 6,6609 mln zł;
- 9) 2034 – 6,8274 mln zł;

10) 2035 – 6,9981 mln zł.

2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania monitoruje wykorzystanie limitu wydatków, o którym mowa w ust. 1, oraz wdraża mechanizmy korygujące, o których mowa w ust. 3.

3. W przypadku przekroczenia lub zagrożenia przekroczeniem przyjętego na dany rok budżetowy maksymalnego limitu wydatków określonego w ust. 1 stosuje się mechanizm korygujący polegający na ograniczeniu wydatków na wykonywanie zadań określonych w ust. 1.

4. W przypadku gdy wysokość wydatków w poszczególnych miesiącach jest zgodna z planem finansowym, przepisu ust. 3 nie stosuje się.

Art. 18. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 83 ust. 6 i art. 85 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 1 tracą moc z dniem wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 83 ust. 6 i art. 85 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak niepóźniej niż po upływie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 19. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 września 2026 r., z wyjątkiem:

- 1) art. 1 pkt 2 w zakresie art. 42d–42p i art. 42t, art. 6, art. 9, art. 10, art. 14 i art. 17, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia;
- 2) art. 1 pkt 6 lit. a–c, pkt 7 lit. c–e i pkt 13 lit. c w zakresie art. 100 ust. 4, które wchodzi w życie z dniem 1 września 2028 r.

MARSZAŁEK SEJMU

/ – / Włodzimierz Czarzasty